

UDK: 341.632(469.411)
Bibliid 1451-3188, 9 (2010)
Год IX, бр. 31–32, стр. 39–51
Изворни научни рад

мр Аднан МАХМУТОВИЋ¹

КРАТАК ОСВРТ НА ЛИСАБОНСКИ УГОВОР

ABSTRACT

The paper presents an analysis of the most important changes defined in the new, seventh EU Treaty, which are, for now, the most important reforms of the European Union. The Lisbon Treaty, although in many ways basically relying on the previously rejected fundamental premise of the Constitution for Europe, contains a special form. The amendments to the formal concept of the Treaty in relation to the previous constitution were done with the purpose to avoid the referendum plea of its eligibility. In fact, according to the expert estimates, the great divergence concerning the Constitution for Europe in member countries was caused by the courage to impose common symbols of the Union or other legal formalisms (expressions like constitution, law, etc.). The Lisbon Treaty, aborting from formalisms of the Constitution for Europe, skilfully avoids the eurosceptics deadfall, which opens the door for fundamental reforms that will ensure the continuation of the enlargement and deepening process of the European Union.

Key words: Lisbon Treaty, European Union, EU reforms, Constitution for Europe.

1) ЛИСАБОНСКИ УГОВОР НАСЉЕДНИК ИДЕЈЕ УСТАВА ЗА ЕВРОПУ

Европској унији која се темељи на 6 мултилатералних међународних уговора, нужно је било додати још један како би се провеле реформе које би омогућиле да Европска унија у потпуности реализира своје

¹ Професор у Центру за обуку Граничне полиције Босне и Херцеговине, Сарајево.

потенцијале, као и да се даље настави са процесом њенога ширења на нове земље чланице (Хрватска, „Турска”, и др.). Такођер, Европска унија, коју тренутно чини 27 земаља чланица, функционира на основама које су успостављене Уговором из Нице (када је имала 15 чланица). У том контексту неопходно је било Европску унију реформисати нарочито у погледу начина доношења одлука те проширења надлежности Уније на нова подручја (попут климатских промјена, одрживе енергије и др.). Надаље, Европска унија, као *sui generis* правни ентитет који је постао комплексна и свеобухватна организација, тангира све аспекте социјалних односа. Овакав домет ЕУ у сфери социјалних односа намеће изградњу адекватних инструмената регулације у области примарног права, које до сада није имала. Према томе, генерално можемо казати да је доношење новог уговора инспирисано са пет основних разлога:

- реформисати структуру и састав појединих институција ЕУ те учинити ефикаснијим систем институционалног одлучивања ЕУ (тј. прилагодити га новом броју земаља чланица као и евентуалном новом проширењу ЕУ);
- утемељити претпоставке у примарном праву Уније за даље ширење и јачање њених компетенција на нова актуелна питања;
- дати неопходне услове за додатно јачање кохерентности политика земаља чланица (редефинирање политике вањских послова ЕУ);
- извршити кодификацију темељних права;
- смањити демократски дефицит Уније кроз повећање улоге Европског парламента и парламената земаља чланица односно приближавање Уније њеним грађанима.

Лисабонски уговор се појавио као логичан наставак политике европског уједињења и проширења након пада Устава за Европу. Наиме, обзиром да је Устав за Европу 2005. године доживио крах на референдумима у Француској и Холандији, за успјешност наставака поменуте политике било је неопходно започети активности израде новог уговора. У том контексту, период очигледне уставне кризе и стагнације, који је услиједио непосредно послје пропасти Устава за Европу, бива накратко прекинут доношењем Берлинске декларације, 25. марта 2007. године која је организирана у поводу пола вијека ЕЗ, на којој је наглашена важност институционалне реформе Уније. На овој конференцији дате су основе за даљњи договор који је услиједио у јуну исте године.² Након што је Европско вијеће донијело Закључак у којем је позвало на сазивање ИГЦ-а (*Intergovernmental Conference*)³ 18. и 19.

октобра 2007. године постигнут је политички договор о тексту новог реформског уговора ЕУ који је касније по граду у којем је потписан назван Лисабонски уговор.⁴ Нови уговор, који значајно реформише постојеће уговоре (односно углавном их допуњава али уноси и одређене новине) садржи, дакле, извјесне корјените промјене у односу на раније стање које су, ипак, мање револуционарне од оних предвиђених неусвојеним Уставом који је између осталог требао докинути све претходне уговоре. У том контексту, Лисабонски уговор нема уставни карактер и „снагу” какаву је требао имати Уставни уговор из 2004. године. Употреба ријечи *constitution* дословно је забрањена, а одустало се и од увођења неких нових назива за одређене акте које доносе институције ЕУ умјесто тога и даље ће се доносити *regulations, directives and decisions* за разлику од у Уставу за Европу предложених *law* и *framework law*. Прокламована уставна снага права из уговора, која је била предвиђена у Уставу експлицитним позивањем на „примат европског права”, замијенит ће се, тек, декларацијом о досадашњој пракси Европског суда правде.

II) НАЈВАЖНИЈЕ ИЗМЈЕНЕ

Нови, седми уговор ЕУ свакако ће допријети смањењу нејасноће у погледу компетенција Уније путем јасног дефинирања које компетенције припадају искључиво Унији, односно Унији и државама чланицама као и које преостале остају државама чланицама. Другим ријечима, Уговор треба да на дуже вријеме осигура правну стабилizацију подјељеног националног и наднационалног суверенитета, што би створило одређене предпоставке за будућу „европску

² Договор о новој међувладиној конференцији, која би до краја 2007. г. усагласила текст уговора о институционалној реформи Уније, а овај би ступио на снагу у јуну 2009, уочи сљедећих избора за Европски парламент.

³ Тијело који је имало задатак да усагласи текст новог реформског уговора ЕУ.

⁴ Лисабонски уговор је међународни уговор потписан од стране лидера земаља чланица ЕУ 13. 12. 2007. у Лисабону. Службени назив Уговора је: „Уговор о измјенама и допунама Уговора о стварању Европске уније (Мастрихтски уговор) и Уговор о стварању Европске економске заједнице (ЕЕЗ) (Римски уговор)”. Било је предвиђено да ће процес ратификације Уговора завршити 01. 01. 2009, након чега је требао ступити на снагу. Уговор је требао замијенити Европски устав одбачен на референдумима у Француској и Холандији 2005. године. Дана 12. 06. 2008. године ратификација Уговора је одбачена на референдуму у Ирској.

федерацију”, с више централизованом политичком, економском и војно-сигурносном влашћу. То, за сада, посебно одбијају Велика Британија и још неке чланице ЕУ. Не треба заборавити ни чињеницу да је један од проблема Уставног уговора из 2004. године био постепено јачање искључивих и дијељених компетенција ЕУ што је у круговима евроскептика протумачено као федерализација, без обзира што се радило о компетенцијама у подручјима која су природна посљедица економске интеграције, као на примјер ограничена заједничка политика сузбијања криминалитета која је посљедица криминогеног заједничког тржишта у којем су границе отворене за криминалце, али не и за средства прогона. Но без обзира на поменуте дилеме, Лисабонски уговор настаје на темељима одбаченог Устава за Европу и суштински у највећој мјери представља његову „прочишћену” верзију. Лидери земаља чланица ЕУ, свјесни чињенице нужности реформистичких захвата институционалног оквира Уније, нису тако лако одустали од основних идеја Уставног уговора што се може примјетити анализом појединих одредби Лисабонског уговора. Ово због тога јер је ЕУ након одбацивања Устава за Европу био неопходан уговор који треба да осигура отворена врата ЕУ ка даљим процесима њеног ширења односно повећава њену ефикасност, боље функционисање и јачу улогу на свјетској сцени. Лисабонски Уговор не мијења институционалну слику Уније, не укида постојеће институције, али доноси у сваку институцију измјене и допуне начина њеног рада. Међу најзначајније новине Лисабонског уговора нарочито спадају сљедеће:

1. Европска унија добија свог Предсједника. Умјесто садашњег ротирајућег предсједавајућег Европског вијећа успоставља се функција предсједника Европског вијећа. На том мјесту су се сваких пола године смјењивале поједине државе ЕУ. Предсједника ЕУ ће бирати премијери и предсједници земаља чланица, односно Европско вијеће на мандат од двије и по године.⁵ Иста особа може највише два пута бити изабрана за предсједника Европског вијећа, односно максимално 5 година. Увођење функције сталног предсједника Европског вијећа ће осигурати континуитет, кохерентност и видљивост политике ЕУ. Предсједник ће припремати самите и представљати ЕУ на

⁵ “Treaty Establishing the European Community“ Члан 15. став 5. Consolidated versions of the Treaties as amended by the Treaty of Lisbon; Интернет: http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm

свјетској сцени. Предсједник не може истовремено обнашати неку од функција у институцијама земаља чланица. Такођер, Европско вијеће престаје бити такозвана квази-институција и постаје редовна институција ЕУ;

2. Једна од највећих новина Лисабонског уговора је свакако успостављање функције високог представника за вањске послове и сигурност (*High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy*), а спајање функцију која већ постоји под тим називом и функцију комесара за вањске послове. Другим ријечима, особа која ће обнашати ту функцију бит ће уједно и потпредсједник Европске комисије односно координираће европске акције на међународном плану. Према пропалом уставу из 2004. године, ова функција је требала носити назив министар вањских послова ЕУ-а, али се на захтјев Велике Британије одустало од назива министар. Високи представник ће предсједавати састанцима Вијећа за опће и вањске послове, који чине министри вањских послова земаља чланица (тзв. *External Relations Council*). Високи представник за вањске послове и сигурност ће бити међународни представник заједничке вањске и сигурносне политике у међународним односима у чему ће му помагати ново тијело *European external action service* које ће бити састављено од дужносника из Вијећа ЕУ, Комисије и дипломатских служби земаља чланица. Увођење дипломатске службе Уније треба да осигура већу координацију, али то не значи да ће бити укинуте амбасаде земаља чланица, нити ће мјеста држава у међународним организацијама (на примјер, у Уједињеним нацијама) бити предата Европској унији. Основна функција Високог представника јесте да осигура кохерентност политике ЕУ у односима са страним државама и међународним организацијама односно да се у односима ЕУ са трећим земљама из Уније чује само један глас. Са друге стране оваква функција Високог представника никако не значи минимизирање значаја вањских политика земаља чланица, јер дјелује на темељу једногласних одлука земаља чланица.
3. Европска комисија (*sui generis* влада ЕУ), од 2014. године, доживјеће смањење својих чланова са 27 на 18 (односно 2/3 чланица уз једнаку ротацију), тако да од 2014. године више неће свака држава чланица имати свог представника у Европској комисији – једна трећина ће увјек морати да чека свој ред, а остале ће га имати на по

пет година.⁶ Број чланова Комисије може мијењати Европско Вијеће и то једногласно. Предсједника Комисије ће убудуће бирати Европски парламент на приједлог Европског вијећа. Обзиром да се чланови Европског парламента и Комисије бирају на једнак мандат од 5 година процедура избора предсједника Комисије би се одвијала на сљедећи начин:

- новоизбрани чланови Европског парламента ће требати двије седмице да се етаблирају према важећем распореду сходно изборним резултатима тако да консултације са Европским вијећем могу почети тек треће седмице;
- поменуте консултације се одвојено воде између предсједника Европског вијећа и шефова политичких група у Европском парламенту;
- наредне тј. четврте седмице, узимајући у обзир резултате консултација, Европско вијеће предлаже Парламенту кандидата за предсједника Комисије;
- предсједника Комисије именује Европски парламент апсолутном већином.

Компетенције предсједника Европске комисије додатно су ојачале. Наиме предсједник комисије сада може отпустити члана Комисије.

4. Европски суд правде, надлежан за надгледање провођења европског права, добит ће надлежност над надзором *justice and home affairs* прописа (нпр. кривична политика) који се сматрају обиљежјем суверености. Овакво одлучивање о таквим и другим прописима омогућит ће уклањање вета из значајног броја питања. Европски суд правде ће такођер осигуравати provedбу права из Повеље о темељним правима која овим Уговором постаје обавезујућа.
5. Редифинира се број посланика у Европском парламенту. Умјесто садашњих 736 колико је етаблирано након посљедњих избора на укупно 751.⁷ Иначе, број посланичких мјеста у Европском парламенту није пропорционалан броју становника земаља чланица.

⁶ На састанку Европског вијећа у децембру 2008, челници држава и влада сложили да ће се Комисија и даље састојати од по једног представника из сваке земље чланице. Вијеће је преузело обавезу да, уколико Лисабонски уговор ступи на снагу, Комисија и даље буде састављена од по једног повјереника из сваке државе чланице, чиме би се избјегло да се, према прихваћеном тексту Уговора, Комисија од 2014. смањи и започне ротација повјереника по државама чланицама.

Тај број само донекле одражава величину становништва земаља чланица. Ово због тога што су разлике у величини становништва чланица врло велике, није могуће, заиста, осигурати сразмјерну заступљеност сваког европског грађанина, а да истовремено не дође до претјераног повећања броја парламентарца. Због поменутих разлога у одређивању посланичких мјеста у Европском парламенту примјењен је принцип „дегресивне пропорционалности”, што значи да државе с више становника имају више заступника од оних с мањим бројем становника. Лисабонски уговор у том смислу поставља лимите за минималан односно максималан број мјеста, при чему минималан број по држави је 6, а максималан 96 посланика.⁸ Нови Уговор је повећао снагу Европског парламента у законодавној сфери односно процедура саодлучивања (*Codecision procedure*) која је уведена је чланом 189. ц. Мастрихтског уговора проширена је на нова подручја и то: имиграција, правосудна сарадња у кривичним стварима (*Eurojust*), полицијска сарадња (*Europol*) и нека подручја трговинске политике и пољопривреде. Другим ријечима, Европски парламент се изједначио са Вијећем министара када је у питању легислативна сфера институционалног одлучивања ЕУ у наведеним областима. У области буџетских компетенција нови Уговор прихваћа уходану праксу рада са вишегодишњим финансијским плановима које ће у будућности Парламент одобравати. Такођер, рјешењем да ће Парламент и Вијеће Министара утврђивати расходе заједнички, укида се досадашња подјела расхода на обавезне и необавезне. На овај начин се, између Парламента и Вијећа Министара, жели постићи више међусобне сарадње и дијалога у поступку доношења буџета Европске уније. Осим у поменутих Европски парламент је додатно ојачао своје компетенције и у питањима ратификације међународних уговора које ЕУ потписује са трећим земљама односно међународним организацијама. Према новом рјешењу за све међународне уговоре из подручја *ordinary legislative procedure* бит ће потребан пристанак Европског парламента.

6. Највеће промјене у погледу институционалног одлучивања доживио је систем доношења одлука у Вијећу. То практично значи да ће се нови систем одлучивања у Вијећу заснивати на:

⁷ За овог последњег се изборила Италија, како би их имала исто колико и Британија – 73, али је због тога ускраћено право гласања председнику Парламента.

⁸ “Treaty Establishing the European Community”, Члан 14. став 2., 6.

- Гласању квалификованом већином (*qualified majority voting*), осим за уговоре који због своје нарави траже другачије (нпр. једногласну одлуку). То у пракси значи да ће квалификована већина као метода бити кориштена чешће и за неке нове области (нпр. имиграцијска политика).
 - Уводи се правило двоструке већине (*double majority voting*) за гласање у Вијећу министара. Одлука се може донијети само уколико се за њу изјасни 55% представника земаља чланица, који истовремено представљају 65% укупног становништва ЕУ.⁹ Доношење одлуке могу блокирати (изјавити вето) најмање четири државе. Ово правило је уведено с циљем да се превенира ситуација да неколико држава с великим бројем становника самовољно и самостално спријечавају доношење одлука. На интервенцију Пољске, нови систем гласања ће се примјењивати тек од 2014. године, са прелазним периодом до 2017. године, а у документ је уврштен и такозвани компромис, који земаљама чланицама ЕУ омогућава да, под одређеним условима и на одређено вријеме, замрзну одлуке ЕУ. У прве три године (до 2017. године), држава чланица може затражити да се одлука о неком конкретном питању донесе квалифицираном већином како је то прописано у Уговору из Нице.
7. Генерално посматрано дошло је до проширења области у којима се одлуке доносе већином, а не једногласно, на 50 нових области које укључују правну и полицијску сарадњу, образовање и економску политику укључујући учешће Парламента. Консензус је и даље потребан за вањску политику, одбрану, социјална питања, опорезивање и културу. Ова измјена омогућава битно редуцирање права вета у институцијама ЕУ;
8. Међу најважнијим измјенама су и веће надлежности за парламенте земаља чланица који стичу право да зауставе нацрт неког закона, улажући такозвани „норанџасти картон” као приговор.¹⁰ Наиме, парламенти земаља чланица стичу право приговора на приједлог, уз помоћ такозваног института „норанџасти картон”, ако сматрају да је принцип супсидијаритета прекршен односно ако сматрају да се

⁹ “Treaty on the Functioning of the Union” Члан 238. став 3а; Consolidated versions of the Treaties as amended by the Treaty of Lisbon; Интернет: http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm.

¹⁰ “Protocol (No 1) of the Treaty – on the role of National Parliaments in the EU”.

резултат могао боље постићи дјеловањем на националној него на разини ЕУ-а. Ова мјера је израз компромисног дијалога при утврђивању текста уговора која је произашла из потребе за смањењем демократског дефицита Уније. Осим тога, парламенти земаља чланица могу, уколико је то законом земље чланице допуштено, да покрену поступак пред Судом правде како би се отклониле учињене повреде принципа супсидијаритета;

9. Европска унија добија статус правног лица. Тренутно, Европска заједница и Европска унија се темеље на различитим уговорима односно не функционирају према усаглашеним правилима институционалног одлучивања. Лисабонски уговор ће докинути поменути праксу на начин да ће Европска унија добити своју властиту правну особност.¹¹ Ова промјена ће побољшати способност ЕУ-а за дјеловање, нарочито у вањским пословима. Лисабонски уговор омогућит ће ЕУ да дјелује учинковитије, кохерентније и увјерљивије у својим односима с остатком свијета. Земље које у будућности буду приступале ЕУ, потписиваће уговор о томе са самом Унијом, а не као досад са Европском заједницом (уз још неколико додатних протокола о сарадњи);
10. Први пут се једним уговором јасно дефинира подручје дјеловања Уније и држава чланица. У том контексту Лисабонски уговор разликује три категорије овласти:
- Искључиве овласти у којима само Унија има овласт доносити прописе (царинска унија, заједничка трговинска политика, заједничка енергетска политика и тржишно натјечање и др.),
 - Помоћне, координирајуће или допуњујуће овласти у којима Унија не учествује у доношењу прописа већ само може помагати односно потицати самостално дјеловање држава чланица (нпр. финансијским средствима). Ове компетенције се односе на области културе, образовања и индустрије,
 - Подјелене овласти у којима Унија уз поштивање принципа супсидијаритета дијели законодавне компетенције са земљама чланицама (политика околиша, транспорта и заштите потрошача).

¹¹ Лисабонским уговором постојећи Оснивачки уговори (Уговор о Европској унији и Уговор о Европској заједници) трансформирају се у Уговор о Европској унији и Уговор о функционирању Европске уније.

Поред наведеног, Лисабонски уговор је задржао и битне одредбе Устава за Европу које говоре о заједничкој политици у различитим областима попут вањске политике, борбе против организованог криминала и тероризма (нпр. јачање оперативних способности *Europol-a*), политике миграција, правосуђа и унутарње политике;

11. Параграфом 35. првог дијела Уговора уводи се „излазна клаузула” (*voluntary withdrawal clause*) која омогућава чланицама ЕУ да иступе из Европске уније. Другим ријечима, обзиром да је за улазак у ЕУ неопходно са њом потписати Уговор о приступању, за потребе изласка чланица уводи се и посебна врста Уговора о иступању. Држава чланица може у сваком тренутку затражити иступање из чланства ЕУ. Цијело вријеме све док се не доврши преговарање о уговору о иступању, тј. док се он не потпише и ступи на снагу, представници земље која има намјеру да напусти ЕУ могу учествовати у раду Европског вијећа и Вијећа министара ЕУ, осим у дијелу рада ових органа у којем се они баве консултацијама о уговору о иступању те чланице, или о њему гласају;
12. Повеља о темељним правима (*Charter of Fundamental Rights of the European Union*) постаће дио примарног права тј. обавезујућа за све земље чланице осим В. Британије и Пољске.¹² Ово практично значи да је заштита грађанских, политичких, економских и социјалних права загарантована на наднационалном нивоу. Поменута права нису правно обавезујућа само за Унију и њене институције, него и за државе чланице у њиховој имплементацији права Уније. Европска унија уз помоћ ове Повеље први пут, каталогски, сврстава темељна права у шест основних подручја: достојанство, слобода, једнакост, солидарност, грађанство и правда. Поменутом Повељом проглашавају се нека нова права која до сада нису била обухваћена

¹² Као један од увјета ратификације Лисабонског уговора од стране Чешке Републике, Вацлав Клаус, предсједник Чешке затражио је изузимање Чешке из Повеље о темељним правима. Наиме, како је Предсједник образложио потомци Судетских Њемаца протјерани из Чехословачке после Другог свјетског рата могли би на основу Повеље да траже повраћај имовине. Иако већина стручњака одбацује страховања чешког предсједника као неоснована. Клаус је раније објаснио да је поставио услов Унији јер се плаши да би Њемци, позивајући се на Повељу, могли да заобиђу чешке судове и преко европски судова остваре право на повраћај конфисковане имовине. Лидери земаља чланица ЕУ су обећали чешком предсједнику да ће Чешка бити изузета од примјене Повеље након чега је Чешка ратифицирала Лисабонски уговор.

Европском конвенцијом о људским правима као што су: право на заштиту података, право на азил, једнакост пред законом и недискриминација, једнакост између мушкараца и жена, права дјете и старијих особа, радна права као што је заштита од неоправданих отказа те социјална права на социјалну сигурност и помоћ. Европски суд правде ће осигуровати provedбу права из Повеље.

13. Проширује се право законске иницијативе. Наиме, Уговором се утврђује да најмање милион потписа грађана више држава чланица, упућених Комисији, сада представља легитиман начин да Комисија подузме законодавну иницијативу у неком подручју за које грађани сматрају да ће допринијети provedби Уговора из Лисабона.

Поред наведених организацијских и техничко-функционалних промјена можемо споменути и још неке измјене које су дошле са Лисабонским уговором:

- докинут је лимит, који је прописан Уговором из Нице, по којем Унија може максимално имати 27 земаља чланица што је отворило врата за приступ Унији нових земаља чланица;
- додатно је ојачао принцип солидарности међу земљама чланицама, посебно у подручјима борбе против тероризма, енергетике, случајева природних катастрофа итд;
- Грађанима Уније се гарантује поштивање демократских принципа уз конкретне начине искориштавања тих принципа;
- Уговор експлиците промовише такозвану „социјалну клаузулу” према којој се захтјева да приликом израде било којег прописа морају бити узета у обзир и питања социјалне природе (нпр. промицање високе стопе запослености, социјална заштита, борба против социјалног искључивања).

III) ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

На крају можемо констатовати да Лисабонски уговор у коначници не мјења темељну природу Европске уније и не ствара никакву супер-државу, чак шта више, руковођен искуством краха Устава за Европу Лисабонски уговор одустаје од уставног дефинисања симбола ЕУ (као што су нпр. застава и химна), затим неће доћи ни до уједначавања законодавних аката Уније у заједнички назив – „закони”. Утисак је да је ово жртвовање потенцијалних симбола, преко којих су грађани у већој мјери могли да се идентификују са Унијом, учињено свјесно, да би се

умањили захтјеви за референдумском потврдом Уговора у јавности појединих земаља чланица.¹³ На овај начин је, избјегавањем периферних питања симбола тј. не дајући додатног повода европесимистима, олакшано усвајање садржинских промјена. У контексту мјера смањења демократског дефицита, односно доношења одлука што је могуће ближе грађанима, Лисабонски уговор пропагира и децентрализираност у поступку доношења одлука. Заправо овим Уговором се осигурава даље јачање принципа супсидијаритета у раду ЕУ, и то давањем могућности парламентима земаља чланица да ограничено учествују у законодавном процесу Уније. Након што Европска комисија, која ће и даље имати законодавну иницијативу, објелодани приједлог неког новог законодавног акта, парламенти држава чланица ће имати осам седмица да испитају да ли се доношењем тог акта крши принцип супсидијаритета. Уколико се утврди да се доношењем односног акта крши принцип супсидијаритета парламенти земаља чланица могу покренути поступак пред Европским судом правде, о чему је већ било ријечи. Поред тога, парламенти земаља чланица добијају и могућност да се успротиве промјени начина доношења неке одлуке (у случајевима кад је то правно дозвољено) из једногласног у већински, уколико Вијеће министара ЕУ приликом одлучивања о неком питању то закључи. Иако је овакво противљење било ког парламента земаља чланица тешко замисливо, јер би то у пракси водило паду владе у тој земљи, ово се може тумачити и као први корак у поступном смањењу демократског дефицита Европске уније. Лисабонски уговор је понудио и једно изненађење, а то је изостављање из текста уговора „очувања заједничког тржишта, те слободне и неискварене тржишне утакмице” као једног од циљева Уније, што је разлика у односу на неусвојени Устав. До тога је у првом реду дошло услијед притисака који долазе из Француске у којој је уплитање државе у привредне токове вишедеценијска традиција.¹⁴ У погледу ступања на снагу, Лисабонски уговор прописује да он ступа на снагу првог дана мјесеца који слиједи након депоновања инструмента ратификације од стране држава.¹⁵ Другим ријечима, очекује се да ће Уговор бити важећи већ од 1. децембра 2009. године.

¹³ Душан Динић, „Без заједничких симбола и закона”, *Европски форум*, месечник за европске интеграције број 10-12, 2007, стр. 11.

¹⁴ Тако је француски предсједник Николас Сакрози успио избацити једну од кључних клаузула која је дефинирала преданост уније „натицању”. 50 година стара синтагма

IV) ИЗВОРИ

- “Consolidated versions of the Treaties as amended by the Treaty of Lisbon”. Интернет: http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm 25.10.2009.
- Open Europe: “Press summary archive”; 21 January 2008. Интернет: <http://www.openeurope.org.uk/media-centre/summary.aspx?id=511> 05.10.2009.
- Open Europe: “The Lisbon Treaty and the European Constitution: A side-by-side comparison”, January 2008. Интернет, <http://www.openeurope.org.uk/research/comparative.pdf> 15.10.2009.
- “The Future of the European Union”; Laeken – Belgium – 15 December 2001 European Union document SN 273/01. Интернет: <http://www.eunow.eu/laeken%20declaration.html> 25.10.2009.
- “A guide to the Treaty of Lisbon European Union insight”, The Law Society. January 2008. Интернет: <http://www.lawsociety.org.uk/accessibility.law> 10.10.2009.
- „Параф за Европу – Лисабонски уговор”, *Европски форум*; месечник за европске интеграције број 10-12 2007.

о преданости “to undistorted competition” више неће стајати као један од циљева Уније јер је према Сакрозију „пре Англо-Саксонска” те отворити врата државном протекционизму и незаконитој државној помоћи. Уставни уговор обавезивао се на “internal market where competition is free and undistorted”, док ће нови то донекле чинити, јер ставља тачку иза ријечи “free”.

¹⁵ “Treaty of European Union”, Article 54. and “Treaty on the Functioning of the Union”, Article 357.